

Джу́жа Олександр Миколайович,
доктор юридичних наук, професор
(Національна академія внутрішніх справ, м. Київ)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1347-4937>

Тичина Дмитро Михайлович,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
(Національна академія внутрішніх справ, м. Київ)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9430-6101>

ПОБУДОВА СИНЕРГЕТИЧНОЇ МОДЕЛІ СОЦІОЛОГО-ПРАВОВОГО ПІДХОДУ В ТЕОРІЇ ВІКТИМОЛОГІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

У статті за допомогою синергетичної моделі соціолого-правового підходу запропонована система віктимологічного моделювання. На основі застосування такого підходу встановлено, що на всіх етапах реалізації злочинного наміру підсистеми, які характеризують злочинця й жертву, функціонують за власними законами, циклічно, розвиваючись та змінюючись (флюктують), а коли діє чергова флюктуація в умовах нестійкості, настає біфуркація (зміна форм правової поведінки). Використання досягнень синергетики дало змогу розглядати правові явища нетрадиційно, наприклад, як складні системні утворення, сталість яких залежить від ступеня їхньої відповідності суспільним потребам, а розвиток відбувається згідно з певними закономірностями, що можуть бути використані для виконання завдань із прогнозування злочинності й запобігання злочинам.

Ключові слова: жертва; злочинець; віктимологія; синергетика; віктимологічне моделювання; віктимологічне запобігання злочинам.

Постановка проблеми. Прискорення процесів європейської інтеграції України потребує впровадження в правоохоронну практику не лише сучасних форм і методів протидії злочинності, а й визнаних світовим співтовариством стандартів захисту прав і свобод людини. Реальні демократичні перетворення є невід'ємними від гуманізації соціальних відносин, адже людина, її життя й здоров'я, честь та гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю.

На розвиток українського суспільства початку ХХІ ст. впливають декілька груп чинників, зокрема наслідки демонтажу соціалістичної моделі розвитку країни (зростання соціальної незахищеності, утрата ціннісних орієнтирів, різке зниження рівня життя, збільшення маргінальної маси за рахунок безробітних, бездомних та інших категорій населення, які перебувають за межею бідності); складна соціально-політична ситуація (військові дії у східних областях, покращення технічної оснащеності злочинців, зростання рівня нетерпимості, девальвація морально-правових цінностей); вплив тенденцій глобалізаційного світу (аномізація суспільства на рівні глибинних параметрів існування та відтворення соціуму; посилення міграційних процесів та позицій транснаціональної організованої

злочинності), що в комплексі створюють підґрунтя для виникнення нових типів кримінальних загроз для населення і, певна річ, сприяють його інтенсивній віктимізації.

Ужиті правоохоронними та іншими державними органами заходи не дали можливості нейтралізувати основні внутрішні та зовнішні загрози національній безпеці, що зумовлює подальше ускладнення криміногенної ситуації в державі в умовах гібридної війни. Так, за останні десять років рівень злочинності зріс більш ніж у чотири рази, зокрема збільшилася питома вага найнебезпечніших її проявів. Для прикладу, у 2018 році кількість громадян, які стали жертвами кримінальних посягань, збільшилася на 9,0 % та становила 400,7 тис. (у 2017 році – 366,3 тис.). Серед потерпілих від злочинів майже 156,8 тис. жінок, 29,2 тис. пенсіонерів, 5,8 тис. дітей, 1,8 тис. іноземців, 194 працівники засобів масової інформації. Понад 5,6 тис. осіб загинуло. Найбільш незахищеними верствами населення залишаються жінки та діти (за 2013–2018 роки збільшилася майже на чверть кількість протиправних діянь за ст.ст. 149, 152–156, 301–303 Кримінального кодексу України), а також особи похилого віку, щодо яких у 2018 році вчинено на 5,7 % більше кримінальних правопорушень, ніж у попередні періоди [1].

Зазначене свідчить про низький рівень ефективності превентивних заходів у сфері протидії злочинності. Пошук нових (альтернативних) методів запобігання злочинам усе частіше орієнтує кримінологів на проблеми жертви суспільно небезпечних діянь, чинники, що визначають здатність окремих осіб та їхніх груп у певних ситуаціях ставати об'єктом посягань, учинених з різних мотивів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти поведінки жертви злочинів, її правового захисту, заходи віктимологічного запобігання висвітлювали представники української (В. В. Голіна, Б. М. Головкін, О. М. Джужа, В. О. Туляков), радянської та російської (К. В. Вишневецький, В. І. Задорожний, Д. В. Рівман, В. Я. Рибальська, В. І. Полубинський, В. С. Устинов, Л. В. Франк), західноєвропейської (М. Вольфганг, Р. Гассер, І. Маттес, Х. Нагель, Б. Станков, А. Фаттах, Б. Холист, Г. Шнайдер), американської (Ф. Вертхам, К. Єйкбері, Є. Кормен, Т. Кук, Р. Мертон, Т. Тайлер, Дж. Фарелл, Ж. Флеммінг) віктимологічних наукових шкіл. Водночас низка питань віктимологічної характеристики механізму вчинення злочину залишається невирішеною, а в кримінологічній науці не сформовано цілісного уявлення про взаємодію жертви та злочинця.

Метою цієї статті є наукове дослідження побудови синергетичної моделі соціолого-правового підходу в теорії віктимологічного моделювання.

Виклад основного матеріалу. Спостерігаючи за злочинністю, кримінологи довгий час оцінювали її лише з кримінологічних позицій, майже не замислюючись про доцільність і цінності віктимологічних спостережень; про те, що ми маємо справу з найскладнішою, багатокомпонентною системою, що самоорганізується [2, с. 199–200]; про те, що злочинець є лише частиною цієї системи. Рухаючись таким шляхом, учені всі наукові й технічні можливості донедавна використовували задля підвищення ефективності кримінологічного моніторингу та протидії злочинності і, зрештою, зіткнулися зі складною передбезвихідною ситуацією. Разом з тим у зворотних віктимологічних негативних зв'язках «жертва – злочинець» [3] усе чіткіше простежується недооцінка можливостей віктимологічного моніторингу і, як наслідок, віктимологічного запобігання злочинам [4, с. 281–284]. У сучасній ситуації вчені-кримінологи спостерігають наближення боротьби зі злочинністю до кризової межі, за якою неможливо запобігати злочинам, безперервно проводити моніторинг кримінальної ситуації.

Методологічне різноманіття вивчення кримінологічних та віктимологічних явищ дозволяє констатувати, що однією з найскладніших міждисциплінарних методик наукового дослідження феноменів є синергетичний підхід. Термін «синергетика» (від грецького «synergetikos» – спільний; той, що діє узгоджено) було запропоновано німецьким ученим Германом Хакеном, який розумів під ним науковий метод, що дає змогу пояснити механізм «спонтанного» виникнення структур у складній системі внаслідок взаємодії між її елементами [5]. Вона вивчає зв'язки між елементами структури (підсистемами), утво-

реними у відкритих системах (фізико-хімічних, біологічних, соціальних, психологічних, технічних) завдяки інтенсивному (потоківому) обміну речовиною й енергією з навколишнім середовищем у нерівномірних умовах. У таких системах спостерігається узгоджена поведінка підсистем, у результаті чого зростає ступінь їхньої упорядкованості, тобто зменшується ентропія. Цей процес має природничо-наукову сутність і позначається терміном «самоорганізація». Теоретичну основу синергетики становлять термодинаміка нерівноважних процесів, теорія випадкових процесів, теорія нелінійних коливань і хвиль.

Синергетику розуміють по-різному. Стосовно вивчення соціальних систем вона визначається як напрям міждисциплінарних досліджень процесів самоорганізації в різних системах. Слово «синергія» означає не просто сприяння, співучасть, але й з'єднання різних енергій, наприклад, у таких відкритих (соціальних) системах, як злочинність і «антизлочинність» (або система протидії злочинності та запобігання злочинам, система антикримінальної безпеки та ін.) [6, с. 1109].

Істотна відмінність синергетики від інших традиційних методів наукового пізнання полягає в тому, що вона, вивчаючи складні системні утворення, досліджує не сутність складових частин (елементів) цих систем (що є змістом класичного наукового аналізу), а насамперед характер системних зв'язків між цими елементами. Такий підхід дає незвичайні результати, головним з яких, вочевидь, є відкриття універсальних закономірностей, однаково властивих усім системним утворенням незалежно від рівня складності їхніх елементів: фізичних, хімічних, біологічних, екологічних, психологічних, соціальних, технічних. Така універсальність, ізоморфність законів синергетики поступово сприяє формуванню мови загальнонаукового, міждисциплінарного рівня, що дає змогу краще розуміти один одного представникам точних і гуманітарних наук, тобто фізику й соціологу, техніку та юристу.

Можливість пояснення соціальних (у тому числі правових) явищ із природничо-наукових позицій синергетики з методологічного погляду має революційний характер, а тому є для дослідника особливо привабливою, адже передбачає одержання неочікуваних та прогресивних наукових результатів [7, с. 76].

Імовірно, слід погодитися з В. А. Груніною, яка зазначає, що «надскладна природа правової системи, у нашому випадку – соціолого-правового підходу в теорії кримінологіко-віктимологічного моделювання злочинності – обумовлює необхідність використання синергетичної моделі» [8, с. 7]. Складність соціолого-правового підходу полягає в неможливості усунути в об'єкті, що моделюється, нестійкість, імовірність, нелінійний характер функціонування правових явищ, заміну хаосом системного порядку. Тому, на наш погляд, доцільно використовувати синергетичну модель соціолого-правового підходу в дослідженнях кримінологічних і віктимологічних явищ. Разом з тим ми дійшли висновку, що синергетичні моделі ефективні на рівні загального або навіть «понадзагального» вивчення буття, тобто в системі вищого порядку. До таких систем належить досліджувана єдність «злочинність–віктимність», що включає подвійний об'єм феноменів, які володіють різною природою. Пізнання механізмів самоорганізації за допомогою синергетичної моделі соціолого-правового підходу в теорії віктимологічного моделювання передбачає розгляд не тільки приватних кримінологічних та віктимологічних явищ, а й цілісної системи їхньої сукупності [9, с. 30]. Така ситуація не завжди позитивно позначається на стані кримінології й на застосуванні соціолого-правового підходу в теорії віктимологічного моделювання злочинності. Але синергетична модель, що застосовується в теоретичних дослідженнях, дозволяє збагатити арсенал міждисциплінарних прийомів пізнання, а також по-новому розглянути наявні проблеми віктимології і, можливо, наблизитися до їхнього вирішення.

Характеризуючи загалом синергетичну модель, слід зазначити, що синергетика вивчає самоорганізаційні процеси, що відбуваються в складних відкритих системах, що взаємодіють не тільки один з одним, але й із зовнішнім самоорганізованим середовищем, системою «злочинність – віктимність».

Складність соціолого-правового підходу віктимологічного моделювання визначається його внутрішньою структурою, яка включає: соціологічний підхід до наукового дослідження, правовий підхід, злочинність та її віктимологічні похідні. Названі підсистеми функціонують за власними законами, циклічно, зворотно розвиваються, тобто флюктують (обурюються, змінюються). А коли діє чергова флюктуація в умовах нестійкості, то настає біфуркація [10, с. 56]. Тоді система опиняється перед вибором еволюції, число варіантів розвитку системи визначено заздалегідь, але буде вона розвиватися хаотично або перейде на наступний рівень самоорганізації, передбачити вкрай складно. Подальший розвиток визначається випадково в результаті зовнішнього впливу у вигляді чергової флюктуації. Наведені властивості синергетичної моделі характеризують соціолого-правовий підхід у теорії віктимологічного моделювання.

Той факт, що соціолого-правовий підхід є системним утворенням, не викликає сумнівів. Ця система суцільна, відкрита, нелінійна. Оскільки соціолого-правовий підхід є дійсно складною системою, підсистеми також характеризуються системністю. Про нелінійність соціолого-правового підходу в теорії віктимологічного моделювання злочинності свідчить те, що його стан на кожному наступному кроці залежить не стільки від початкового, скільки від попереднього стану, і розвиток відбувається через випадковість вибору, а це, згідно зі світоглядною позицією, демонструє альтернативність еволюції. Інший характер синергетичної моделі соціально-правового підходу – здатність до самоорганізації, яка відбувається після біфуркації внаслідок впливу флюктуації. Соціолого-правовий підхід як система стає нестабільним у точках біфуркації, де відкривається безліч варіантів подальшого розвитку (вибір залежить від флюктуації). Так, приватний випадок флюктуації (мікрорівень) сприяє упорядкуванню системи на рівні понадзагального. Ця невідповідність елементів (правозахисної практики – системі кримінального покарання, правосвідомості – правозастосовчій практиці) при виключенні будь-якого компонента зі складу системи сприяє виникненню якісно нової системи. Існує тісний зв'язок між структурою та якістю соціолого-правового підходу. Істотна зміна структури неодмінно тягне за собою зміну якості системи, перехід її в інший якісний стан.

Одночасно структура, демонструючи взаємодію елементів усередині системи та з навколишньою дійсністю, допомагає зрозуміти, за яких умов один методологічний підхід змінюється іншим. Так, якщо заходи віктимологічного захисту діють ефективно, то правовідносини, що виникають, відповідають віктимологічним потребам населення, а у свідомості громадян відсутня віктимна девіація. У цій ситуації виявляється зворотний зв'язок між правоохоронною діяльністю та населенням. Інакше кажучи, якщо правозахисні норми втрачають значущість і не сприяють закріпленню нових віктимологічних явищ, з'являється нестабільність, яка буде посилюватися при зниженні ефективності віктимологічної безпеки [11, с. 17].

Для соціолого-правового підходу в теорії віктимологічного моделювання злочинності, що є системою, характерним є пізнання свідомим утручанням, стихійність стрибків, біфуркація, у розвитку якої може взяти участь людський фактор. Регуляція соціолого-правового підходу в стані біфуркації відбувається за рахунок позбавлення від баласту. У синергетичній моделі соціолого-правового підходу в теорії віктимологічного моделювання до баласту належать частини підсистем, що розпалися, які руйнує енергія криміногенної та віктимогенної поведінки; все те, що перебуває в хаотичному стані, не придатному для безпечного застосування. Саме так система соціолого-правового підходу в теорії віктимологічного моделювання підтримує внутрішню впорядкованість та врівноваженість.

Соціологічний підхід у віктимологічному моделюванні злочинності полягає в диференціюванні підходів до вивчення жертв, що виявляється на рівні суспільства, соціальної групи, особистості (рівневий підхід). Взаємодіючи один з одним, вони утворюють рівневу модель злочинності. При цьому на всіх рівнях злочинність певним чином структурно виокремлюється.

Зрозуміло, пріоритетним об'єктом кримінологічного вивчення є функціонування систем «злочинність» та «антизлочинність», специфіка зв'язків яких виражається передусім у конфліктному характері. Однак за певних умов між протилежними системами, що взаємодіють, неминучі кооперативні зв'язки або зв'язки співробітництва, зокрема на основі компромісу, примусу або корупції.

Соціолого-правовий підхід віктимологічного моделювання злочинності в кожному конкретно-історичному підході визначає рівень розвитку науки, науково-технічного прогресу, пізнавальні потреби суспільства. Емпіричні потреби, накопичені колективним способом дослідницького інтересу, які відображають уявлення про злочинність та її види, впливають на формування віктимологічних моделей злочинності. У цьому випадку синергетичний підхід доповнюється правовим. Пошуки можливостей віктимологічного моделювання феномену злочинності на основі соціолого-правового підходу в науці пов'язані з вивченням особливостей суспільного життя, взаємодією людей, їхнім впливом один на одного. Соціолого-правовий підхід до віктимологічного моделювання феномену злочинності перетинається з підходом теорії соціальної комунікації.

Злочинність та віктимність взаємодіють, вони формуються та поширюються завдяки системі соціальної комунікації шляхом обміну інформацією, діями та сприйняттям один одного (у дихотомії «злочинець – жертва»). Взаємодія та взаємовплив у процесі соціальної комунікації здійснюється за допомогою соціально-психологічних механізмів (зараження, наслідування, навіювання, переконання), які досить умовні та рідко виявляються в чистому вигляді. Притому вони мають значення в процесі побудови віктимологічних моделей злочинності.

Основу дослідження злочинності складають окремі злочини й факти віктимізації громадян. Більш того, уся ця сукупність підлягає віктимологічному моделюванню, тобто елементи моделюються за такою сукупністю, як злочини, їхні види та віктимізація населення, що перебувають у статистично вимірюваних та прогнозованих закономірностях. При цьому цей взаємозв'язок виявляється у:

- а) загальних віктимогенних детермінантах злочинів;
- б) віктимній поведінці, що може стати детермінантою одного або декількох злочинів;
- в) самоорганізації віктимності як явища;
- г) зв'язку між віктимологічними особливостями окремих видів злочинів [12, с. 54].

Як показує практика, віктимологічне моделювання схоже з процесом пізнання правової реальності. Розглядаючи віктимологічне моделювання злочинності в межах синергетичної теорії, не можна оминати увагою поняття коду. Код – це спосіб відокремлення елементів системи від елементів, які системі не належать [13, с. 23]. Код є основною мовою функціональної системи. У системній теорії Н. Лумана жодна система не використовує і не приймає іншого коду [14, с. 237–238]. Причиною виникнення теорії віктимологічного моделювання злочинності можна вважати нездатність науки традиційно вивчати злочинність, відповісти відомими наявними способами на питання, що виникли та які пов'язані з віктимологічними заходами запобігання й гарантуванням віктимологічної безпеки. Отже, актуалізується побудова теорії віктимологічного моделювання злочинності завдяки виявленню її закономірностей і механізмів. Це дасть змогу більш точно прогнозувати злочинність, що сприятиме запобіганню злочинам в умовах гарантування віктимологічної безпеки. При цьому варто зважати, що особлива роль злочинності виявляється в економічних, комп'ютерних злочинах, у розкраданні інтелектуальної власності, у технічних засобах вчинення злочинів, де злочинний інтелект випереджає правоохоронний, у тому числі й віктимологічний інтелект створення досконалих технологій злочину.

Віктимологічне моделювання тісно пов'язане із соціальними процесами. Соціолого-правовий підхід до віктимологічного моделювання злочинності в кримінології пояснюється предметом самої кримінології, соціальною обумовленістю злочинності й віктимніс-

ттю, а також необхідністю правового регулювання становища потерпілого в нашій країні з урахуванням рекомендацій міжнародного права та міжнародних конвенцій.

З огляду на це, можна запропонувати рівняння Лотки – Вольтерри, котре є моделлю взаємодії двох типів – «хижака» і «жертви». Модель названо на честь її авторів – Альфреда Джеймса Лотки (1925), Віто Вольтерри, (1926), які вивели та обґрунтували модельні рівняння незалежно один від одного.

Такі рівняння були використані в цій статті для моделювання систем «хижак – жертва», «паразит – господар», конкуренції та інших видів взаємодії між двома типами.

У математичній формі запропонована система має такий вигляд:

$$\frac{dx}{dt} = (\alpha - \beta y) x$$
$$\frac{dy}{dt} = (\eta - \delta x) y$$

, де x – кількість жертв; y – кількість хижаків,

t – час, $\alpha\beta\eta\delta$ – певні параметри.

Висновки. Підсумовуючи, необхідно наголосити на доцільності прогнозування індивідуальної поведінки осіб з підвищеною віктимністю. Таке прогнозування дуже складне, проте якщо зібрана інформація, якість та обсяг якої будуть достатніми для визначення ступеня віктимності громадянина, то з'явиться можливість передбачати його віктимну поведінку. При цьому обсяг та якість інформації повинні обумовлюватися вивченням не тільки соціально-демографічних (стать, вік, соціальний статус) і правових (правова культура, віктимологічний рецидив) ознак конкретної особи, а й даних, що характеризують особливості поведінки особи. У зв'язку з цим, особливого значення набуває методика забезпечення вирішення аналізованого питання. Тому використання досягнень синергетики в цій статті дали змогу розглядати правові явища нетрадиційно, зокрема як складні системні утворення, сталість яких залежить від ступеня їхньої відповідності суспільним потребам, а розвиток відбувається згідно з певними закономірностями, що можуть бути використані для виконання завдань із прогнозування й оптимізації.

Список використаних джерел

1. Вплив соціально-економічних процесів на злочинність в Україні та у світі (за офіційними матеріалами ООН, Всесвітнього банку, статистичного органу Євросоюзу (Eurostat), Державної служби статистики України): аналітичний огляд. Київ : ДНДІ МВС України, 2018. 76 с.
2. Кондратюк Л. В., Овчинский В. С. Криминологическое измерение; под ред. К. К. Горянова. Москва : Норма, 2008. 312 с.
3. Квашиш В. Е. Основы виктимологии. Проблемы защиты прав потерпевших от преступлений: монография. Москва : Nota Bene, 1999. 280 с.
4. Джужа О. М. Запобігання злочинам: криминологоло-віктимологічна парадигма: монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. 331 с.
5. Хакен Г. Синергетика; под ред. Ю. Л. Климонтовича, С. М. Осовца. Москва : Мир, 1980. 404 с.
6. Синергетика. Новый энциклопедический словарь. Москва: Большая российская энциклопедия, 2001. 1684 с.
7. Джужа О. М., Орлов Ю. Ю. Синергетика та пізнання правових явищ. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 75–90.
8. Грунина В. А. Синергетические основы правового регулирования : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Владимир, 2006. 19 с.
9. Шундииков К. В. Юридические явления в свете концепции самоорганизации. *Общественные науки и современность*, 2007. № 3. С. 30.
10. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой: под общ. ред. В. И. Аршинова, Ю. Л. Климонтовича, Ю. В. Сачкова. Москва : Прогресс, 1986. 432 с.
11. Гришаева Е. И. Правовая система в условиях неустойчивого равновесия: синергетическая модель. *София: рукописный журнал Общества философии*, 2006. Вып. 9. С. 17–18.

12. Варчук Т. В. Виктимологическое моделирование в криминологии и практике предупреждения преступности: монография. Москва : ЮНИТИ-ДАНА : Закон и право, 2012. 239 с.
13. Ритиер Дж. Современные социальные теории. 5-е изд. Санкт-Петербург : Питер, 2002. 118 с.
14. Социологические размышления: Интервью с проф. Н. Луманом. *Проблемы теоретической социологии*. Санкт-Петербург, 1994. С. 237–238.

Джу́жа Александр Николаевич,
доктор юридических наук, профессор
(Национальная академия внутренних дел, г. Киев)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1347-4937>

Тычина Дмитрий Михайлович,
кандидат юридических наук,
старший научный сотрудник
(Национальная академия внутренних дел, г. Киев)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9430-6101>

ПОСТРОЕНИЕ СИНЕРГЕТИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ СОЦИОЛОГО-ПРАВОВОГО ПОДХОДА В ТЕОРИИ ВИКТИМОЛОГИЧЕСКОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ

В статье с помощью синергетического подхода предложена система виктимологического моделирования. На основе применения синергетического подхода установлено, что на всех этапах реализации преступного умысла подсистемы, характеризующие преступника и жертву, функционируют по своим законам, циклически, развиваясь и изменяясь (флуктуируют), а когда действует очередная флуктуация в условиях неустойчивости, наступает бифуркация (изменение форм правового поведения). Использование достижений синергетики в данной статье позволило рассматривать правовые явления нетрадиционно, в частности как сложные системные образования, постоянство которых зависит от степени их соответствия общественным потребностям, а развитие происходит согласно определенным закономерностям, которые могут быть использованы для выполнения задач по прогнозированию и оптимизации.

Ключевые слова: жертва; преступник; виктимология; синергетика; виктимологическое моделирование; виктимологическое предупреждение преступлений.

Dzhuzha Alexander Mykolayovych,
Doctor of Law, Professor
(National Academy of Internal Affairs, Kyiv)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1347-4937>

Tychyna Dmitry Mikhailovych,
PhD in Law, Senior Researcher
(National Academy of Internal Affairs, Kyiv)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9430-6101>

CONSTRUCTION OF A SYNERGETIC MODEL OF A SOCIOLOGICAL AND LEGAL APPROACH IN THE THEORY OF VICTIMOLOGICAL MODELING

In the article with the help of synergistic approach a system of victimological modeling is proposed. On the basis of the synergistic approach, it has been established that at all stages of the realization of the criminal intent, the subsystems characterizing the perpetrator and the victim function according to their own laws, cyclically, evolving and changing (fluctuating), and when there is another fluctuation in the conditions of instability, bifurcation occurs (change of forms legal behavior). The use of synergetic achievements in this article made it possible to consider legal phenomena unconventionally, in particular, as complex system formations, the constancy of which depends on the degree of their correspondence to social needs, and development proceeds according to certain laws that can be used for the tasks of forecasting and optimization. The authors emphasize the expediency of predicting the individual behavior of individuals with increased victimization. Such forecasting is very complicated, however, if the information collected, the quality and scope of which will be sufficient to determine the degree of victimization of a citizen, then there will be an opportunity and predict his victim behavior. In this case, the scope and quality of information should be conditioned not only on the study of social and demographic characteristics (sex, age, social status) and legal (legal culture, victimological relapse) of the characteristics of a particular person, but also data characterizing the behavior of a person. In this regard, the method of ensuring the solution of the analyzed issue becomes of special significance. Therefore, the use of synergistic achievements in this article made it possible to consider legal phenomena unconventionally, in particular, as complex system formations, the constancy of which depends on the degree of their correspondence to

social needs, and development proceeds according to certain laws that can be used for the tasks of forecasting and optimization. It has been scientifically proven the expediency of introducing into the practice of crime prevention a method of forecasting individual victim behavior of individuals with increased victimization, foreign experience of legal regulation and organizational support for the implementation of preventive, informational, analytical and other measures of victimology, in particular, a method for identifying potential victims of crimes has been developed.

Key words: *victim; offender; victimology; synergetics; victimological modeling; victimological prevention of crimes.*

Надійшла до редколегії 25.04.2019